

Lausunto pormestarin ja alueellisten toimielinten suoria vaaleja koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta

211/00.00.00/2015

KH 19.08.2015 § 163

Lisätiedot:

kaupunginsihteeri Gun Söderlund, puh. (09) 5056 238
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Uusi kuntalaki (410/2015) tuli voimaan toukokuun alusta 2015. Lain valmistelun yhteydessä hallinnon ja aluekehityksen (Halke) ministerityöryhmä linjasi tammikuussa 2014 käynnistettäväksi uudesta kuntalaista erillisen valmistelun, joka mahdollistaisi sekä suoran pormestarivaalin järjestämisen että alueellisen toimielimen valinnan vaalein. Molemmat näistä edellyttävät kuntalain ohella myös vaalilain muuttamista. Hallituksen esitysluonnos on valmisteltu valtiovarainministeriön asettamassa (4/2014) valmistelutyöryhmässä, jossa oli valtiovarainministeriön lisäksi oikeusministeriön ja Suomen Kuntaliiton edustajia.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuntalakia ja vaalilakia siten, että niissä mahdollistetaan pormestarin ja alueellisen toimielimen valinta suoralla vaalilla. Valtuusto voisi päättää, että pormestari tai alueellisten toimielinten jäsenet valitaan kunnassa suorilla vaaleilla. Vaalit toimitettaisiin kuntavaalien yhteydessä.

Pormestarinvaalilla valitun pormestarin asema, tehtävät ja toimikausi olisivat lähtökohtaisesti samat kuin valtuuston valitsemalla pormestarilla. Valtuustolla olisi oikeus erottaa pormestarinvaalilla valittu pormestari määränemmistö päätöksellä, jos hän ei nauttisi valtuuston luottamusta. Pormestarinvaali voitaisiin toimittaa joko kaksivaiheisena suorana vaalina, tai ellei ensimmäisellä kierroksella kukaan ehdokkaista saisi enemmistöä äänistä, toisen kierroksen sijasta valtuusto voisi valita pormestarin ensimmäisellä kierroksella kahdesta eniten ääniä saaneesta ehdokkaasta.

Valtuusto päättäisi vaaleilla valittujen alueellisten toimielinten tehtävistä, määrästä, aluerajauksesta sekä jäsenten lukumäärästä. Kunnanosa-vaaleilla valitut alueelliset toimielimet olisivat muiden alueellisten toimielinten tapaan asemaltaan lautakuntia tai johtokuntia.

Lisäksi ehdotetaan säännöksiä äänioikeudesta, vaalikelpoisuudesta, vaalipiireistä, ehdokasasettelusta sekä ennakoäänestyksestä pormestarinvaaleissa ja kunnanosa-vaaleissa sekä muita vaalien toimittamiseksi tarvittavia säännöksiä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuonna 2016 siten, että pormestarinvaali ja kunnanosa-vaalit ovat kuntien käytettävissä vuoden 2017 kuntavaalien yhteydessä.

Linkki työryhmän mietintöön:

<http://vm.fi/documents/10623/357692/Pormestarin+ja+alueellisten+toimielin+suorat+vaalit.pdf/676faa0b-19b6-464e-9751-9f1189e34327>

Valtiovarainministeriö on pyytänyt antamaan lausuntovastaukset viimeistään 31.8. sähköisen linkin alla olevalla lomakkeella. **Oheismateriaalina**

on ehdotus kaupungin vastauksiksi.

Päätösehdotuksen mukaiset vastaukset perustuvat siihen, että kaupunki katsoo, että em. asioita koskevat kuntalain nykyiset säännökset ovat riittäviä ja, että kunnalla tulee olla harkintavalta ja oikeus päättää organisointi- ja toimintatapansa.

Kaupunki toteaa edelleen, kuten kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä vuonna 2013 valtiovarainministeriön kyselyyn antamassaan lausunnossa suoran pormestarin vaalin käytöstä, että suorilla vaaleilla valittu pormestarijärjestelmä on riski demokratialle, joka johtaa vallan keskittymiseen eikä ole ominaista suomalaiselle demokratialle. Jo kuntalain voimassa olevien säännösten mukaan valtuuston valitsema pormestari voi toimia kunnanhallituksen puheenjohtajana, esittelijänä ja kuntaorganisaation operatiivisen toiminnan johtajana, mikä johtaa varsin pitkälle menevään vallan keskittymiseen. Jos pormestari asetettaisiin suorilla vaaleilla tämä asetelma vain korostuisi, siitäkin huolimatta, että valtuusto aina on kunnan ylin päättävä elin. Se, että vain kahdessa kunnassa on siirrytty pormestarijärjestelmään osoittaa vahvasti tukea järjestelmälle, jossa hallituksen puheenjohtaja ja kunnan operatiivinen johtaminen halutaan pitää erillään. Tälle näkemykselle on vankat vallanjakoteoreettiset perusteet, näkökulma, joka lausunnolla olevasta julkaisusta kokonaan puuttuu.

Lausuntoehdotus lähtee siitä, että uuden kuntalain säännökset niin pormestarista (44§) kuin alueellisista toimielimistä (36§) ovat täysin riittävät, ja luonnostellut säännökset näin ollen tarpeettomia.

KJ:

KH päättää antaa valtiovarainministeriölle oheismateriaalin mukaisen lausunnon pormestarin ja alueellisten toimielinten suoria vaaleja koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.